

Nr 137.

Av herr **Edberg**, om anvisande av medel för försök med visst system för elektrifiering av avlägsna bygder och gårdar.

Vid 1947 års riksdag väckte undertecknad tillsammans med en medmotionär förslag om undersökning av förutsättningar för elektrifiering av avlägsna bygder och gårdar.

I motionen hemställde vi om riksdagens begäran hos Kungl. Maj:t om skyndsamt utredning angående förutsättningarna att på andra vägar än de hittills gängse kunna elektrifiera bygder av landet där elektrifiering efter nuvarande allmänna principer icke är ekonomiskt genomförbar. Motionen ledde icke till någon riksdagens åtgärd, emedan den tidigare tillkallade elkraftutredningen i samma fråga dittills ej lämnat sitt slutbetänkande.

Det är dock numera allmänt bekant, att en ej obetydlig del av Sveriges landsbygd ekonomiskt sett icke kan nås med anslutning till det s. k. riksnätet eller befintliga lokala distributionsanläggningar. En viss del kan visserligen nås med anslutning, som nämnts, men med mycket stora anläggningskostnader för onaturligt långa högspänningsledningars framdragande och i samband därmed ordnande av tillhörande transformatoranläggningar. En del kan nås för nämnd anslutning utan avsevärt förhöjda anläggningskostnader. Dessa hittills inom landet icke elektrifierade landsbygder kunna uppdelas i tre grupper med början från sistnämnda, eller:

Grupp I. Avstånd högst någon mil från befintligt distributionsområde.

Grupp II. Avstånd några mil från befintligt distributionsområde, där anläggningskostnaderna kunna hållas inom det dubbla gent emot grupp I eller eljest inom ekonomiskt tillåten genomförbar gräns.

Grupp III. Avstånd så stora, att ekonomiskt sett anslutning icke kan ske till inom landet befintliga distributionsanläggningar.

Nyligen gick genom tidningspressen, TT-förmedling över Piteå, följande:

»**Jätteelektrifiering**: Lika dyrt som att flytta gårdarna. Arvidsjaursocken — till ytinnehållet stor som ett mindre svenskt landskap — blir helt elektrifierad om ett år. Av de 11 000 invånarna komma endast de, som bor på ett tiotal särskilt avsides belägna gårdar, att fortfarande sakna elkraft.

Det rör sig om landets största sockenelektrifiering, vars sista etapp byggs ut det närmaste året och gäller 20 mil högspänningsledning till 150 abonnenter. Kostnaderna för detta halvtannat hundratal Arvidsjaursgårdar

kommer att belasta elkraftsföreningen med cirka en miljon kronor i utgifter, medan inkomsterna stannar vid cirka 10 000 kronor per år.

Norrbottens Allehanda påpekar, att det inte skulle ha kostat mera att flytta dessa gårdar till bättre belägna orter än dragningen av ledningarna till dem där de nu ligger.»

Detta är ett exempel på avlägsnare elektrifiering efter hittillsvarande förhållanden, som visar, att Arvidsjaursgårdarna i huvudsak bliva elektrifierade men till ett otillåtet högt pris. Men det finnes ännu mera avlägsna bygder, särskilt i Norrlands milsvida områden tillhörande grupp III här ovan, där trådelektrifiering som hittills icke kan komma i fråga. Men helt nyligen förekom ett meddelande i pressen huru en företagsam man i en avlägsen skogsby genom en »fordmotor och ett kolgasaggregat» såsom drivkraft för ett litet elverk underhöll byns invånare med elektriskt lyse. En sådan decentralisering torde vara den enda möjliga för elektrifiering av områden tillhörande angivna grupp III, förutsättningsvis att kraftalstringen sker på ett tillfredsställande sätt. En centralisering av elektrifiering för samma grupp ävensom delvis för grupp II omöjliggöres ekonomiskt utom för högspänningsledningarnas procentuellt stora anläggningsskostnad även desamma krävande stora skogsgator. Genom detta förhållande uppkomma skogsvandalisering ävensom oproportionerligt stora underhållskostnader vid utnyttjandet i en glest befolkad bygd. Detta inkräktar även på driftsäkerheten.

Härav framgår, att den ekonomiska räckvidden för central elektrifiering som hittills är starkt begränsad genom de inre avstånden. Å andra sidan: till förmån för en decentralisering av elektrifieringen utvisa dock flera exempel från senaste kristiden, att sådan är den enda möjliga för avlägsen bygd. Och rätt utförd skulle densamma genom statsmakternas förmedling kunna hjälpa framåtsträvande invånare och bebyggare i avlägsnare bygder till drägligare förhållanden även ur elektrifieringssynpunkt i likhet med andra ur ortssynpunkt bättre situerade.

I förra årets motion framhölls det genom ingenjören J. A. Hallander skisserade systemet med automatisk drift för kraftalstring, som genom hans sakkunskap och mångåriga arbete tidigare utan klander i tekniskt hänseende granskats genom flera myndigheter och som numera synes vara den mest framkomliga vägen för sådan elektrifiering. Redogörelse för detta numera marknadsfärdiga system följer här genom bilaga¹⁾ i två sammanhäftade delar. Det framgår genom bilagan, att elektrifieringskostnaderna enligt givna exempel vid användandet av systemet i allmänhet stanna vid hälften eller därunder gent emot hittills normalt förekommande fall vid central elektrifiering av avlägsen landsbygd.

Framställningskostnaderna för den elektriska energien hålla sig enligt bilagan i nivå med hittills vanliga sådana vid landsbygdselektrifiering.

¹⁾ Överlämnad till vederbörande utskott.

Enär statsbidrag tidigare lämnats till utredningen av systemet och ingenjör Hallander dessutom enligt utredningarna med egna ekonomiska uppoffringar och ett framfört ideellt oegennyttigt flerårigt arbete lyckats lösa detta betydelsefulla elektrifieringsproblem på ett fördelaktigt sätt, må rekommenderas, att detsamma nu kommer till användning och att han därmed får erkännande för motsvarande kulturella insatser.

Då det måste anses synnerligen behjärtansvärt, att befolkningen i våra mera avlägset belägna bygder — som angivits under grupp III här ovan — snarast i likhet med landets övriga befolkning får tillgång till elektrisk energi, får jag väl värdsamt hemställa,

att 15 000 kronor ställas till förfogande, och att ingenjör Hallander därigenom lämnas tillfälle att i något av de fyra norra länen inom landet tillsammans med länsstyrelsen i praktisk handling visa i någon ort tillhörande grupp III, att elektrifieringen i dessa bygder är löst enligt det Hallanderska systemet.

Stockholm den 21 januari 1948.

P. J. Edberg.
